

چهره های درخشان

مختصری از شرح احوال و آثار

استاد بزرگوار آقای حاج میرزا سید محمد حسین طباطبائی

نوشته: سید جلال الدین آشتیانی

و اصول و قسمتی از کتب ریاضی و کتب فلسفی و کلامی را در تبریز نزد اساتید معروف آن عصر قرائت نموده اند و از برای تکمیل علوم نقلیه و عقلیه بنجف اشرف مسافرت نمودند و مدت‌ها بدروس خارج فقه و اصول مرحوم آقا میرزا محمد حسین نائینی «قدم» (۱) و حوزه تدریس مرحوم حاج شیخ محمد حسین اصفهانی «دش» (۲) حاضر شده و از افاضل این حوزه‌ها بشمار می‌رفته اند.

در نزد مرحوم سیدال حکماء و المتألهین آقا سید حسین بادکوبه‌یی (۳) «دققازی» کتب فلسفی و عرفانی اسفار و شفا،

یکی از اساتید بزرگ این عصر مدرس نامدار آقای حاج میرزا محمد حسین طباطبائی تبریزی میباشند که هم‌اکنون در حوزه علمیه قم بتدریس علوم عقلی و نقلی (فقه، اصول، تفسیر و فلسفه) اشتغال دارند و شاگردان زیادی تربیت نموده اند. آقای طباطبائی در حدود شصت سال قبل در تبریز در خاندانی روحانی متولد شده اجداد ایشان از علماء بزرگ شیعه بوده اند و از بزرگترین خانواده‌های علمی بشمار می‌روند معظم له علوم مقدماتی و صرف، نحو، معانی بیان مقدمات و فقه

- (۱) مرحوم علامه محقق آقا میرزا حسین نائینی از اعظم اساتید و اکابر مراجع شیعه در حوزه علمیه نجف بودند و شاگردان زیادی تربیت نموده اند که از مراجع تقلید بشمار می‌روند. تلامذ این زعیم بزرگ آثار و افکار و تحقیقات عالی استاد خود را بسورت «تقریرات» در دسترس طلاب قرار داده اند. آقای نائینی در نهضت مشروطیت سهمی بسزا داشته اند.
- (۲) مرحوم حاج شیخ محمد حسین اصفهانی غروی یکی از محقق‌ترین و جامع‌ترین اساتید در علوم نقلی و عقلی بشمار می‌روند و بکثرت تحقیق و تدقیق معروفند. در رشته‌های عقلی و نقلی نفیس‌ترین آثار علمی از خود باقی گذاشته اند. در زهد و ورع و تقوی و کثرت عبادت و کرامت نفس داستانهای حیرت‌انگیز از آن جناب نقل شده است.
- (۳) مرحوم حکیم متأله آقا سید حسین بادکوبه‌یی از اساتید علوم مختلف عقلی و خود از تلامذ اساتید طهران مرحوم آقا میرزا ابوالحسن جلوه و آقا میرزا هاشم‌رشتی و آقا میرزا حسن کرمانشاهی بودند و بعد از تکمیل تحصیل بنجف مسافرت نمودند و بتدریس مشغول شدند. این استاد بزرگ نیز علاوه بر احاطه بر علوم از حیث زهد و تقوی و اعراض از تعلقات دنیوی و مادی از عجائب دوران بشمار میرفته اند.

تمهید القواعد ابن ترکه «در علم توحید» اثر لوجیای شیخ یونانی و شرح اشارات و اکثر کتب مهمه ریاضی را قرائت نمودند، بواسطه ذوق و استعداد سرشار و نظر دقیق و فکر بلند خود از اساتید و مدرسان و مجتهدان جامع در علوم نقلی و عقلی گردیدند و در خدمت بعضی از اکا بر عرص بتعلیم علم اخلاق و تکمیل نفس و طی مراتب تجرید اشتغال داشته اند بهمین مناسبت در اخلاق و صفای روح و اعراض از اوهام و لوازم مخصوص بنشأه دنیا نمونهیی از بزرگان اسلام می باشند .

استاد بزرگوار بعد از طی مدراج کمال به تهریز مراجعت کردند و بتدریس مشغول شدند - بعد از مدتی به قم مسافرت نمودند و بتدریس علوم اشتغال جستند و حوزه های پرفیض در علوم اسلامی دائر نمودند جمعی از طلاب مستعد را بمباحثی آشنا ساختند که قبل از معظّم له این طرز تفکر در بین طلاب علوم دینی مرسوم نبود .

آقای طباطبائی با آنکه در علوم فقه و اصول از اساتید محقق و بارع بشمار میروند و میتوانستند تدریس خود را منحصر باین دو علم نمایند و بدون شك در اندک مدتی از مراجع تقلید بشمار میرفتند بواسطه و ارستکی کاملی که دارند حوزه تفسیر مهمی بسبک امر و زائر نمودند و بشیوه جدید تفسیری محققانه نوشتند که قسمتهای مهمی از آن تفسیر بطبع رسیده است . بیشتر اوقات خود را صرف تدریس عقاید و معارف اسلامی نمودند ، شاگردان با ذوق معظّم له قسمتی از تفسیر استاد را بفارسی ترجمه کرده اند این تفسیر همان «المیزان» است که مورد استقبال شایان قیصران گرفت و اساتید تفسیر علما و زعمای سایر ممالک اسلامی معظّم له را در تألیف چنین اثر مهمی تشویق فراوان و تحسین نمودند . معظّم له غیر از تدریس فقه و اصول حکمت و فلسفه الهی و تفسیر قرآن حوزهیی در معارف الهی و عقاید اسلامی تشکیل دادند و پیرامون افکار و عقاید مختلفه بحثهای تحقیقی نمودند و جمعی از طلاب مستعد را به عقاید و افکار مختلف آشنا ساختند و نتیجه

جنبشی در افکار و عقاید تلامیذ خود ایجاد نموده و جماعتی از افاضل را مستعد از برای دفاع از افکار و عقاید اسلامی نمودند .
آقای طباطبائی علاوه بر تبحر در علوم و فنون اسلامی و احاطه بر مرام اشباح معقول و منقول و دقت نظر و تحقیق در آراء و عقاید؛ در زهد و ورع و تقوی و بی نظری شخص کم نظیری میباشند و با خلوص نیت و صفای عقیدت اوقات گرانبهای خود را صرف احیای معارف اسلامی مینمایند . معظّم له عملانیز بهترین مروج تعالیم اسلامی میباشند (۱) شاگردان و تلامیذ معظّم له را علاوه بر مراتب و

(۱) نگارنده این سطور که یکی از تلامیذ این استاد بزرگوار است و سالیان متمادی بحوزه های تدریس اصول فقه و تفسیر و فلسفه معظّم له حاضر شده مدعی است که هر چه بانجناب نزدیکتر میشد بر حسن عقیدت و خلوص نیت و ارادتش می افزود ایشان در مقام ترویج معارف دینی و عقاید حقه اسلامی نهایت سعی و کوشش را دارند.

مقامات شامخ علمی در صفای روح و فضائل نفسانی و ورع و تقوی انسانی کامل می‌دانند.

استاد بزرگوار دارای تألیفات و تصنیفات بسیاری می‌باشند که قسمتی از آثارشان اینک ذکر میشود:

۱- تقریرات مباحث استاد محقق حاج شیخ محمدحسین غروی اسفهرانی در فقه و اصول.

۲- تقریرات مباحث مسائل مختلف فقه و اصول از استاد بزرگوار آقا میرزا محمدحسین نائینی.

۳- حواشی و تعلیقات بر کفایه محقق خراسانی.

۴- تفسیر مبسوط بر قرآن مجید بنام «المیزان» که اکثر مجلدات آن بطبع رسیده است و بیشتر این مجلدات بفارسی نیز ترجمه شده است (۱) در این تفسیر پیرامون مباحث اجتماعی بحث مفید و جامع و تحقیقی شده و نیز مشتمل است بر مباحث روایتی و فلسفی؛ این تفسیر مورد توجه دانشمندان و مفسران سایر ممالک اسلامی قرار گرفته است. در مجلدات و کتب استاد را در تألیف این تفسیر بسیار ستوده و تشویق نموده‌اند.

۵- روش رئالیسم یکی از آثار استاد بزرگوار است که مشتمل بر چند جلد است. در این کتاب عقاید مادیون مورد بحث

قرار گرفته است استاد این کتاب را در مقام دفاع از عقاید الهیون و قائلان بماوراء الطبیعه تألیف نموده است (۲).

۶- رساله‌ی در سیر و سلوک بروش اهل توحید. در این رساله طرق سلوک و مراتب کشف بطریقی جالب و تحقیقی و دقیق بیان شده است. فهم مسائل این کتاب اختصاص بخواس دارد.

۷- رسائل و مقالات متعددی در معارف اسلامی از استاد در مجلات و بطور مستقل منتشر شده است.

۸- مقالات و رسائل متعددی در معارف شیعه از استاد بظهور پیوسته است که برخی از آن مقالات بنا بر درخواست جماعتی از دانشمندان به‌السنه خارجی ترجمه شده است. بعضی از این مقالات محققانه، مباحثاتی است که با پروفیسور کربن انجام گرفته است و از برای آنکه نفع آن کامل شود بزبانهای خارجی هم نقل شده است استاد آثار علمی دیگری نیز دارند که حقیق بطور کامل از خصوصیات آنها اطلاع ندارد.

استاد بزرگوار فعلا مشغول فروزان علوم عقلی و معارف اسلامی و علوم نقلی در حوزه علمیه قم می‌باشند و از مساعی مبرا از ریای مغظمه و کوششهای فراوان استاد نهضتی در افاضل این حوزه علمیه حاصل شده است.

شرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی رساله جامع علوم انسانی

(۱) استاد در این تفسیر روش مخصوص دارند آیات مشکله قرآن را با عرضه آیات دیگر تفسیر نموده‌اند این تفسیر مشتمل است بر مباحث مختلف.

(۲) مباحث این کتاب در حوزه‌ی که استاد بمنظور طرح مسائل کتاب تاسیس نمودند مورد بحث قرار میگرفت و مطالب آن نوشته میشد استاد در جمیع مباحث و مسائل مشکل علوم اسلامی صاحب نظر و راسخند و در جامعیت بین مراتب معقول و منقول کم نظیر می‌باشند.